

بنام خداوند جان و خرد

آموزش کودکان تنبیه‌موش

(نقش خانواده و مدرسه)

تألیف:

دکتر رضای کالارد - ژوکیست

ترجمه:

دکتر حسن اسدزاده

دانشیار و استاذ علامه طباطبائی

مدف علیرزاده دخی - متین قاسمی سامنی

فهرست نویسی فیبا

- سرشناسه : کلرد-زولگیت، رزمی، ۱۹۴۶ - م. Callard-Szulgit, Rosemary
- عنوان و نام پدیدآوران : آموزش کودکان تیزهوش : نقش خانواده و مدرسه
- مشخصات نشر : تهران، رشد فرهنگ، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۱۰۹ ص.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۳۰-۴۱-۵
- وضعیت فهرستنویسی : فیبای مختصر
- یادداشت : فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
- یادداشت : Parenting and Teaching the Gifted : عنوان اصلی :
- شناسه افزوده : اسدزاده، حسن، ۱۳۴۴ -
- شناسه افزوده : علیزاده درخشی، صدف، ۱۳۷۰ -
- شناسه افزوده : قاسمی سامنی، متین، ۱۳۶۹ -
- شماره ثبت کتاب ملی : ۲۸۱۸۶۷۷
- نام کتاب: آموزش کودکان تیزهوش : نقش خانواده و مدرسه
- مؤلف: رزمی، رزالارد -
- مترجمان: حسن اسدزاده، صدف علیزاده درخشی و متین قاسمی سامنی
- ناشر: رشد فرهنگ
- طراح جلد: مینا صفری
- صفحه‌آرایی: انتشارات رشد فرسنگ
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واحد
- نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۴
- تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

انتشارات رشد فرهنگ

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۳۰-۴۱-۵

ISBN: 978-600-7430-41-5

آدرس انتشارات: تهران، خیابان مرتضوی، بعد از تقاطع جیحون، پلاک ۷۰۶

تلفن: ۶۶۳۷۷۵۷۰

Email: Roshdefarhang@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۷.....	پیش‌گفتار مترجمان.....
۹.....	پیش‌گفتار مؤلف.....
۱۱.....	مقدمه‌ی مؤلف.....
۱۳.....	درباره‌ی مؤلف.....

فصل اول: سرآمد (تیزهوش) و با استعداد کیست؟

۱۶.....	سؤال: سرآمد بودن دقیقاً یعنی چه؟.....
۱۸.....	افسانه‌ها و حقایق درباره‌ی تیزهوشان.....
۲۲.....	سؤال: آیا همه‌ی کودکان سرآمد دست هستند؟.....
۲۳.....	اصطلاح بسیار سرآمد یعنی.....
۲۳.....	سؤال: آیا خودسری از ویژگی‌های غایب دانش‌آموزان سرآمد است؟.....
۲۴.....	سؤال: برخی از ویژگی‌های مشترک دانش‌آموزان سرآمد کدام‌اند؟.....
۲۵.....	سؤال و جواب.....

فصل دوم: برنامه‌نویسی و برنامه‌ی درسی در آموزش کودکان سرآمد

۳۶.....	مقدمه.....
۳۶.....	شتاب تحصیلی.....
۳۷.....	قرار دادن دروس پیشرفته.....
۳۷.....	بهترین فعالیت‌ها برای آموزش دانش‌آموزان سرآمد.....
۳۹.....	طبقه‌بندی بلوم.....
۴۱.....	مدارس چارتر.....
۴۱.....	معلم مشاور.....
۴۱.....	برنامه‌ی درسی فشرده.....
۴۲.....	برنامه‌ی درسی متمایز.....
۴۴.....	غنی‌سازی کلاس‌های عادی.....
۴۴.....	مطالعه‌ی مستقل.....
۴۴.....	دیپلم بین‌المللی.....
۴۴.....	مشاور.....

- ۴۵.....الگوی سازمان ملل متحد.....
- ۴۵.....اتاق منابع.....
- ۴۵.....پاسخ به مداخله.....
- ۴۶.....مدارس ویژه.....
- ۴۶.....سؤال و جواب.....

فصل سوم: کمال گرایی و رشد عاطفی و اجتماعی

- ۵۸.....مقدمه.....
- ۵۹.....سؤال: آیا می‌توانید به من بگویید افراد کمال‌گرا دقیقاً چه کسانی هستند؟.....
- ۶۰.....سؤال و جواب.....
- ۶۳.....هشت نوع بازی که افراد کمال‌گرا انجام می‌دهند.....
- ۶۵.....سؤال و جواب.....

فصل چهارم: مدیریت زمان، مشق شب، و مدرسه

- ۷۲.....مقدمه.....
- ۷۲.....سؤال و جواب.....

فصل پنجم: حمایت

- ۸۲.....مقدمه.....
- ۴۳.....سؤال و جواب.....

فصل ششم: نظر کودکان سرآمد درباره...

- ۹۴.....مقدمه.....
- ۹۴.....نظراتان درباره‌ی موهبت استعداد چیست؟.....
- ۹۵.....نظراتان درباره‌ی بچه‌ها چیست؟.....
- ۹۵.....نظراتان در مورد والدین چیست؟.....
- ۹۶.....نظراتان در مورد معلمان چیست؟.....
- ۹۶.....نظراتان در مورد مدرسه چیست؟.....
- ۹۷.....نظراتان در مورد فکر کردن چیست؟.....
- ۹۸.....معلم خوب از دیدگاه کودکان سرآمد.....

۹۹.....	فهرست مراجع.....
۱۰۳.....	نمایه‌ی نویسندگان.....
۱۰۵.....	نمایه‌ی موضوعی.....
۱۰۷.....	واژه‌نامه‌ی انگلیسی - فارسی.....

www.ketab.ir

پیش‌گفتار مترجمان

- اگر کسی استعداد طبیعی داشته باشد، باز هم باید برای موفقیت تمرین کند و آماده شود. (جان ماکسول)
- تفاوت انسان‌ها در داشتن و نداشتن استعدادها نیست، بلکه در چگونگی استفاده از آن است. (استیوی واندر)
- اگر استعداد دارید، اما تلاش و تحرک شما به جایی نمی‌رسد، احتمالاً بر خود مسلط نیستید. (جان ماکسول)
- نگرش انسان با استعداد و ظرفیت او رابطه‌ی مستقیم دارد. (جان ماکسول)
- هر انسان عادی تنها از یک دهم استعدادها و قدرت فکری خود استفاده می‌کند. (ویلیام جیمز)
- برای اینکه از مغزتان استفاده کنید، نیازی به این نیست که نابغه باشید. کافی است از ذهنی که خداوند به شما ارزانی کرده، استفاده کنید. (جان ماکسول)
- تفاوت بین نابغه و کودن بودن در این است که نابغه بودن محدودیت‌های خودش را دارد. (آلبرت انیشتین)
- انسان‌های باهوش مسائل را حل می‌کنند، نوابغ آنها را اثبات می‌کنند. (آلبرت انیشتین)
- اگر همه می‌توانستند استعدادهای خود به‌گونه‌ای درست بهره بگیرند، دنیا همان بهشت موعود می‌شد که همه می‌خواهند. (زکریای راری)
- صرف داشتن موهبت و استعداد کافی نیست، زیرا اگر آن را به حال خود رها کنند عقیم می‌ماند. (آندره موروا)
- بهتر آن است که ذهن را برای پیشبرد استعداد قرار دهیم نه برای انبار کردن اطلاعات. (آلبرت انیشتین)

هیچ دو نفری را نمی‌توان یافت که صد در صد مثل هم باشند، اگر چه نه کاملاً متفاوت از هم. علم و ادعان به وجود تفاوت بین انسان‌ها از لحاظ جنسیت، طبایع و توانایی‌های جسمی، روانی، ذهنی، و رفتاری نقش بسزا در شناخت، ساخت و بدایت خود دارد. تفرد، تفاوت و تنوع در آفرینش هستی و مخلوقات بر اساس میزان و معیار بسیار حقیقی است که آفریدگار حکیم مطابق مصالح آفرینش مقرر داشته و علم و عقل ناکامل ما توان درک آن را ندارد. "اوست کسی که شما را آن‌گونه که می‌خواهد در رجه‌ها صورتگری می‌کند، هیچ معبودی جز آن توانایی حکیم نیست" (آل عمران، ۶). در حوزه‌ی علوم رفتاری و اجتماعی، تعاطی، تقابل، و یا تعامل بین طبیعت و تربیت در ایجاد و استکمال صورت و سیرت انسان، یکی از موضوعات و مباحث مدید و سدید ایجاد و مناظره است. به طور اخص، درباره‌ی استعداد و هوش، روان‌شناسان معتقدند، هوش و هوشیاری (IQ) تا حد زیادی ژنتیکی است و تفاوت هوشی افراد را می‌توان به تفاوت ژن‌ها نسبت داد. به بیان دیگر، این ژن‌ها هستند که می‌توانند روی استعداد و آمادگی فرد برای اجرا و انجام فعالیت‌های ذهنی و یادگیری و پیشرفت تأثیر بگذارند. این نظریه تا آن اندازه پیش رفته که بگوید ۷۵ درصد از هوشیهر افراد بالغ ذهنی، ژنتیکی است و ۲۵ درصد باقی‌مانده به عوامل محیطی بستگی دارد.

ولی، آنچه مسلم و متقن است، این است که ژن‌های بسیار کمی منحصراً روی هوشیهر اثر مشخص و مهم دارند. به عبارت دیگر، IQ بیشتر نتیجه‌ی فعالیت ژن‌های متعدد و تعامل آنها با محرک‌های محیطی است. استعداد و هوش آدمی هنگام تولد، تکامل و تحقق نیافته است و به تدریج مسیر رشد و تحول را می‌پیماید. لذا، افزون بر ژن‌ها، وراثت و طبیعت انسان، محیط، تربیت و تجربه نقش مهم در رشد IQ انسان به ویژه کودک دارد. از میان عوامل محیطی و تربیتی، خانواده نقش

نخست را دارد. آنگاه، این تعامل و تعاون خانه و مدرسه و اولیاء و مربیان است که بار مسئولیت و رسالت خطیر پرورش کودک امروز و بزرگسال و آینده‌ساز فردا را به عهده بگیرند.

نظر به اهمیت و نقش هوش، سرآمدی (تیزهوشی) در جوانب مختلف زندگی انسان، از جمله جنبه‌های تحصیلی، شغلی و اجتماعی، ما را بر آن داشت تا به ترجمه‌ی کتابی در این زمینه اقدام کنیم. کتاب "Parenting and Teaching the Gifted" نوشته‌ی دکتر رُزماری کالارد-ژولگیت. این کتاب حاصل بیش از چهل سال تلاش و تجربه‌ی علمی و عملی دکتر کالارد-ژولگیت در حوزه‌ی آموزش و پرورش کودکان، به‌ویژه کودکان سرآمد (تیزهوش) است. ما عنوان فارسی این اثر را با توجه به محتوای آن، "آموزش کودکان تیزهوش (نقش خانواده و مدرسه)" گذاشته‌ایم.

امید است مطالب این کتاب، بخشی ولو اندک از دریای علم و آگاهی خوانندگان عزیز را اکتان و اغنا کند. ما مطالعه‌ی کامل و دقیق این کتاب را به دانشجویان رشته‌های روان‌شناسی، علوم تربیتی، مشاوره و راهنمایی، و معلمان، دانش‌آموزان عادی و تیزهوش و خانواده‌های دانش‌آموزان پیشنهاد می‌کنیم. پیشاپس، هرگونه نظر، پیشنهاد و راه‌کارهای سازنده و اصلاحی را سپاس می‌گزاریم.

بسم الله التوفیق و علیه توکلنا

دکتر حسن اسدزاده - د. ف. علیزاده درخشی - متین قاسمی سامنی

علامه طباطبائی

فروردین ۱۳۹۴

پیش‌گفتار مؤلف

از نوشتن کتاب حاضر بسیار خوشحالم. این کتاب حاصل تلاش و تجربه‌ی چهل و دو سال کار عملی من در مدارس عمومی و مراکز دانشگاهی است. مدرسی که دانش‌آموزان در آن‌جا مورد پذیرش یا بی‌توجهی قرار می‌گرفتند؛ دانش‌آموزانی که نمونه انتخاب شدند و یا مورد انتقاد قرار گرفتند؛ دانش‌آموزانی که نخبه یا با تلفیقی از توانایی‌ها بودند. من تاکنون توانسته‌ام به صدها، اگر نگویم هزاران دانش‌آموز سرآمد (تیزهوش) و والدین‌شان کمک کنم تا از برنامه‌ها و راهبردهای آموزشی مفید بهره ببرند. من همچنین به تغییر و اصلاح بسیاری از باورهای نادرست و افسانه‌ها درباره‌ی کودکان سرآمد و تیزهوش کمک کرده‌ام. البته، تفکیک و جداسازی دانش‌آموزانی که از سطح فکری و مهارتی بالایی برخوردار باشند، اقدام مفیدی است. ترکیب و خلاقیت کلید مفرح فرایند یادگیری است. دانش‌آموزانی که در یادگیری مستقل و خودجوش باشند، پیشرفت بیشتری دارند و کارها و پروژه‌هایشان را بالاتر از حد انتظار انجام می‌دهند. فشرده‌سازی برنامه‌ها باعث صرفه‌جویی زیاد در وقت دانش‌آموزان می‌شود. برای آموزش دانش‌آموزان تیزهوش در مدارس امروزه، استفاده از برنامه‌های شامل‌سازی و فراگیر (ملم‌تر) بهتر از برنامه‌های جداسازی و انحصاری است. این امر باعث می‌شود، دانش‌آموزان از برجست‌ها، مثلاً "تو باهوشی، تو نیستی، تو زرنگی، تو تنبل" در امان بمانند و خط‌کشی و مرزبندی فرضی بین مدارس برداشته شود. بله، من واقعاً باور دارم همه‌ی کودکان با توجه به ویژگی‌های منحصر به فردی که دارند، تیزهوش و سرآمد هستند. اگر چه تعدادی کودکان تیزهوش داریم که از نظر دانش پارسا و توانایی شناختی نسبت به همسالان خود تفوق و برتری برجسته‌ای دارند. اگر در برنامه‌ی درسی این دانش‌آموزان به‌طوری‌که بعد از اتمام یک سطح وارد سطح دیگری شوند، برنامه‌های فشرده‌سازی را حذف کنیم، آن‌ها نمی‌توانستند موفق شوند. همه‌ی کودکان مستحق آموزشی در حد استعداد و توانایی‌شان هستند. همه! اما، معلمان به تنهایی نمی‌توانند از عهده‌ی آموزش برآیند. جوامع مدرن و متحول امروزه از معلمان مسئولیت‌های زیادی انتظار دارد. معلمان می‌کوشند به دانش‌آموزان با تفکرات و رشد عاطفی و هیجانی مختلف در کلاس درس، آموزش دهند. والدین، مدیران و دیگر دست‌اندرکاران آموزشی می‌توانند کمک کنند. به عنوان یک کمال‌گرای بهبود یافته، درد عاطفی این مسأله و معما را برای بسیاری از کودکان تیزهوش و والدین‌شان به‌خوبی درک می‌کنم. ما می‌توانیم خدمات مشاوره و کتاب‌های خودآموز خوبی برای این دسته از دانش‌آموزان و والدین آنان فراهم آوریم. مهارت‌های مطالعه و اهماکاری برای طیف خاصی از دانش‌آموزان نیست؛ همه دانش‌آموزان در این خصوص به کمک نیاز دارند. مدیریت زمان برای دانش‌آموزان تیزهوش، والدین و دیگر اعضای خانواده‌ی‌شان یک ضرورت است. ما می‌توانیم تا اندازه‌ای در ساختن یک دنیای خوب به یکدیگر کمک کنیم. ما می‌توانیم به دانش‌آموزان کمک کنیم تا عضو مؤثر و مثبتی در جامعه باشند. با نوشتن این کتاب و کمک فکری به والدین و معلمان دانش‌آموزان تیزهوش، شاید توانسته باشم در ایجاد و احیای یک دنیای بهتر و لذت

بخش برای کودکان و خانواده‌ها، گامی مثبت برداشته باشیم. با آرزوی بهترین‌ها برای همه‌ی دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌های آنان، و سپاس از فرد فرد همه‌ی کسانی^۱ که در نوشتن این اثر مرا یاری نموده‌اند.

دوست و معلم شما: دکتر رُزماری کالارد- ژولگیت

www.ketab.ir

^۱. مؤلف از کسان زیادی تشکر نموده که از ذکر نام آنان صرف نظر شده است (مترجمان).

مقدمه‌ی مؤلف

از زمان انتشار نسخه‌ی نخست این کتاب در ۲۰۰۳، شاهد تحولات چشمگیری در آموزش و پرورش همه‌ی دانش‌آموزان - تیزهوش، استثنایی، کم‌آموز و عادی - بوده‌ایم. بخش عمده‌ای از این پیشرفت را مدیون الگوی برنامه‌ی درسی متمایز به رهبری کارول تاملینسون هستیم. این یک خبر خوش است. اما خبر بد و ناراحت‌کننده این است که هنوز هم به نیازها و ویژگی‌های دانش‌آموزان سرآمد (تیزهوش) توجه قابل ملاحظه‌ای نمی‌شود. صدها و شاید هزاران مراکز دانشگاهی به تربیت معلمانی می‌پردازند که متأسفانه این معلمان هیچ پیشینه، قابلیت و فعالیت عملی در شناسایی نیازها و ویژگی‌های علمی دانش‌آموزان تیزهوش ندارند. من واقعا تعجب می‌کنم چگونه چیزی که برای دانش‌آموزان تیزهوش مفید است برای همه‌ی دانش‌آموزان مفید و مؤثر است.

با این حال اجازه دهید روی خبر خوب متمرکز شویم. برای درک بهتر دانش‌آموزان تیزهوش، الگوی مایکل پیچوک (۱۹۹۶)، بسیار مفید است. در این الگو، ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان تیزهوش در پنج بعد جسمانی، روانی، حرکتی، ذهنی، تخیلی، و عاطفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. رشد ناهمزمان و ناهمگام، یک ویژگی مشترک در کودکان تیزهوش است. به عبارت دیگر، یک قابلیت سریعتر و بیشتر از یک قابلیت دیگر در کودکان تیزهوش رشد می‌کند. ما توقع نداریم این کودکان همیشه و در همه جا کامل باشند، اگرچه در بسیاری مواقع آنان این انتظار را از خود دارند. کمال‌گرایی می‌تواند موجب مشکلات سازش اجتماعی، سردگی، احساس وحشت و نگرانی، و افت تحصیلی در بسیاری از کودکان سرآمد و تیزهوش شود.

هس (۱۹۹۴) کمال‌گرایی را به عنوان دستیابی افراطی به تعالی تعریف می‌کند که می‌تواند بسیار آسیب‌رسان باشد. هم‌اکنون کتاب‌ها و مقالاتی وجود دارد که به کمک و فهم والدین و معلمان از دانش‌آموزان تیزهوش کمک می‌کنند. به باور سیسک (۲۰۰۹)، بوجه‌ها، شایستگی و شایسته‌ها و شایسته‌ها به فرزندان مان موجب حس آرامش خاطر و صلح و صفا در آنان می‌شود. والدین کودکان تیزهوش در مورد یافتن یک مدرسه‌ی خوب و مناسب دچار تردید و نگرانی هستند. همین اندازه، معلمان کودکان تیزهوش نیز نگرانی‌های خود را در مورد نحوه‌ی برخورد با این کودکان و شیوه‌ی آموزش آنان داشتند.

ما در حال حاضر در صدد ایجاد تحولات چشمگیری در آموزش و پرورش دانش‌آموزان سرآمد هستیم. در شش فصل این کتاب، به معرفی دانش‌آموزان سرآمد و ویژگی‌های‌شان به معلمان و والدین پرداخته‌ایم. محتوای این کتاب غالباً به صورت طرح سؤال و جواب تدوین شده است و راه‌حل‌هایی را ارائه می‌دهد. معلمان، والدین و دانش‌آموزان، ما به شما درود می‌فرستیم و برای کمک به شما این‌جا هستیم. من این کتاب را به شما پیشنهاد می‌کنم. این کتاب می‌تواند به شما کمک فراوانی کند.

با آرزوی موفقیت برای شما. دکتر رزماری کالارد - ژولگیت